

آشنایی با سلسله ذخائر الحرمین الشریفین

حسین واثقی

مقدمه

مکه مکرمه و مدینه منوره، دو پایتخت و مرکز اصلی فرهنگی جهان اسلام است و همه طوایف و مذاهب اسلامی برای تثبیت موقعیت و مشروع نشان دادن مذهب و مرام خود، می‌کوشند در آن دو شهر مقدس برای خود پیشینه‌ای جست‌وجو کنند. در این میان تاکنون در باره سوابق تشیع در حجاز و خدماتی که شیعیان عموماً و ایران خصوصاً به حرمین مکرمین داشته‌اند، پژوهشی انجام نشده است.

برای پرکردن این خلأ و کمبود، تصمیم گرفتیم کتاب‌هایی را با یک طرح و با قریب «ذخائر الحرمین الشریفین» به جامعه علمی عرضه کنیم. اکنون که چند گام برداشته شده و ۵ جلد از آن به چاپ رسیده، مناسب است به معرفی آنها بپردازیم.

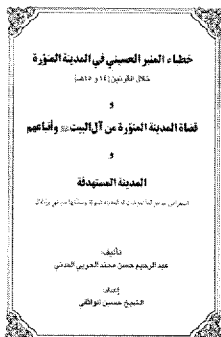
از اینکه در مسیر پژوهش هیچ منبعی وجود ندارد و دیگران در این موضوع قلم

میترا

۱۳۲

زده‌اند تا چراغِ راهم باشد و بالاخره از سنگینی کار و تنهایی و مشکلات سرِ راهم شکوه نمی‌کنم بلکه خدای منان را بی‌نهایت سپاسگزارم و به ادامه کار دل بسته‌ام؛
«فَإِنَّهُ وَلِيُّ التَّوْفِيقِ وَالْهُدَايَةِ».

جلد اول (شامل سه کتاب است):

۱. **خُطَبَاءُ الْمُنْبِرِ الْحُسَيْنِيِّ فِي الْمَدِينَةِ الْمُنَوَّرَةِ**؛ شرح حال و معرفی ۷۳ منبری و روضه‌خوان است که در دوره صد ساله فشار و اختناق و هابیت، مجالس روضه‌خوانی امام حسین علیه السلام را به صورت زیر زمینی و مخفیانه در مدینه منوره برگزار می‌کردند؛ همانند عهد رضاخان پهلوی در ایران.

۲. **قِصَاةُ الْمَدِينَةِ الْمُنَوَّرَةِ مِنَ الشَّيْعَةِ**؛ شرح حال قاضی‌های شیعی

مدینه منوره است در قرون ششم، هفتم و هشتم هجری؛ دوره‌ای که قبضات و امامت جمعه و امارت مدینه در دست شیعیان بوده است.

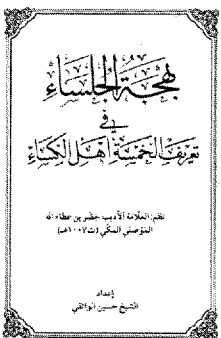
۳. **الْمَدِينَةُ الْمُسْتَهْدَفَةُ**، شرح و توضیح ستم‌هایی است که از ناحیه ظالمان در طول قرون بر شیعیان

مدینه رفته است.

این سه کتاب، تألیف نویسنده معاصر اهل مدینه، استاد عبدالرحیم حربی است که نگارنده با

زحمت فراوان آن را اصلاح، ویرایش و در ۴۳۲ صفحه به چاپ و انتشار سپرده‌ام.

جلد دوم:

بَهْجَةُ الْجُلَسَاءِ فِي تَعْرِيفِ الْخَمْسَةِ أَهْلِ الْكِسَاءِ، شعری بلند و شیرین

و روان و دلنشین است در قالب أرجوزه. موضوع آن فضایل پنج تن آل عبا

است. خضر بن عطاء الله موصلی مکی (د. ۱۰۷۵ق.) آن را در سال ۹۹۶ق. در

مکه معظمه سروده و به سلطان مکه تقدیم کرده است.

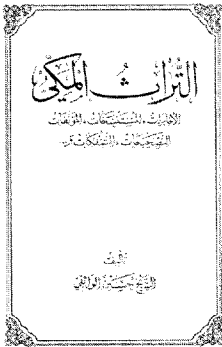
نگارنده آن را از روی نسخه اصل - تحقیق و اعراب‌گذاری کرده و با

مقدمه‌ای تا حدی طولانی در ۱۷۶ صفحه به چاپ رسانده‌ام. شیخ آقا بزرگ

تهرانی، این شاعر را شیعه دوازده امامی می‌داند.

جلد سوم:

التُّرَاثُ الْمَكِّيُّ؛ این کتاب حاوی اسناد حضور علمی شیعیان در مکه است. آماده سازی آن، که در ۶۶۴ صفحه به چاپ رسید، کار نفس‌گیری بود و موضوعات آن عبارت است از:

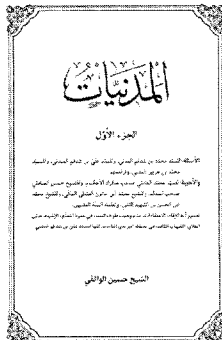

الف: خیر یا متن یکصد اجازه‌ی روایی که علمای شیعه در مکه معظمه برای طلاب و فضلا نوشته‌اند. **ب:** معرفی ۳۲۰ نسخه خطی شیعی که در مکه و طائف نسخه برداری شده است. **ج:** معرفی ۱۲۰ تألیف شیعی در مکه. **د:** قرائت و مقابله کتاب‌های حدیثی و فقهی شیعه در مکه. **ه:** تملک و خرید و فروش نسخه‌های خطی شیعه در مکه، و موضوعات جانبی دیگر. و در پایان ۸۰ صفحه تصویر رنگی از انجامه‌های نسخه‌های خطی مکی و نمونه خط علمای شیعه در مکه روی کاغذ گلاسه چاپ شده است. منابع این کتاب قطور، نسخه‌های خطی است که نشانه اهمیت و سختی کار است.

جلد چهارم و پنجم:

المدنیات؛ این کتاب پس از آنکه سال ۲۰۱۳ میلادی، مدینه منوره پایتخت فرهنگی جهان اسلام اعلام شد، سامان یافت و به چاپ رسید.

الجزء الأول، حاوی مطالب زیر است:

۱. معرفی تابلو سنگ‌نوشته بسیار نفیس و زیبا که میرزا محمدعلی سنگلاخ خراسانی (۱۲۹۴ق.) در مصر آن را بر روی سنگ مرمر سفید نوشت و تراشید، با صرف ۸ سال وقت و ۶۵۸ کیسه پول نقد. او تصمیم داشت آن را به مدینه منوره ببرد و در روضه النبی ﷺ نصب کند اما سلطان عثمانی اجازه نداد. او به ناچار آن را به تبریز آورد و اکنون در موزه تبریز نگهداری می‌شود.

۲. سؤالات فقهی و اعتقادی علمای شیعه مدینه چون سید محمدبن شذقم و سیدعلی بن شذقم و سیدمحمدبن جویر، همراه با شرح حال آنان.

۳. پاسخ‌های صاحب مدارک و صاحب معالم، و شیخ محمدبن خاتون مکی و علمای سنی مدینه به آن پرسش‌ها.

۴. رساله‌های تفسیر آیه افک، اعتقادات، عدم وجوب طواف النساء فی عمره التمتع، الإشهاد علی الطلاق، الشهاب الثاقب فی تحظنة الیزیدی الناصب، همه از علی بن شذقم مدنی.

الجزء الثاني، که جلد پنجم این سلسله است، در بردارنده موضوعاتی است که در پی می‌آید:

۱. پرده‌های مرقد پیامبر خدا ﷺ که در زمان‌های گذشته برای مراقد ائمه اطهار در عراق فرستاده شده است.

۲. پرسش‌های دانشمندان شیعه مدینه؛ مانند سیدحسن بن شذقم مدنی، سیدعلی بن حسن بن شذقم مدنی، سیدمحمد بن علی بن طراد مدنی، شیخ حسین بن ربیع مدنی، همراه با زندگینامه آنان.

۳. پاسخ‌های شهید ثانی، شیخ بهایی و پدر شیخ بهایی به آن پرسش‌ها.

۴. التراث المدنی شامل: اجازة‌ها، تألیفات، نسخه‌های خطی، مقابله کتاب‌ها و تملکات بر روی کتاب‌های شیعی در مدینه منوره.

۵. تعدادی شعر که در مدح پیامبر خدا و ائمه بقیع علیهم‌السلام سروده شده است.

۶. مناظره میان سید مهنا قاضی شیعی مدینه و ابن حسام عاملی درباره احترام سادات.

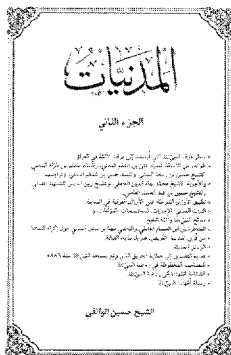
۷. معرفی بعضی روستاهای اطراف مدینه که مربوط به ائمه اطهار بوده است؛ هم چون غریض، صریا، سایه و عنابه.

۸. سند دریافت هدیه‌ای که سلطان حسین بایقرا تیموری توسط عبدالرحمان جامی برای روضه النبی فرستاده است.

۹. معرفی موقوفاتی که در ایران وقف شده برای مکه معظمه و مدینه و برای سادات حسینی مدینه.

۱۰. رساله «هدایة التصدیق إلى حکایة الحریق» از یک ایرانی در باره آتش سوزی مسجدالنبی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در سال ۸۸۶ ق.

۱۱. فهرست قرآن‌های خطی که ۱۴۰ سال پیش در روضه النبی موجود بوده و در لابه‌لای آنها

- قرآن‌هایی است که کاتب یا واقف آن‌ها ایرانی یا شیعه بوده‌اند.
۱۲. تحقیق مهم درباره‌ی خوشبو کننده‌ای که سلطان حسین صفوی برای مرقد پیامبر صلی الله علیه و آله فرستاد. آن هدیه‌ی شاهانه، سه هزار مثقال وزن داشته، به شکل کُره، از طلای ناب، روی آن صدها گوهر گرانبها و درون آن عنبر خالص بوده است.
۱۳. تتمه‌ای بر کتاب التراث المکی.

مجلداتی که به زودی چاپ خواهد شد:

جلد ششم:

تحفة الأبرار؛ شرح دعای امام حسین علیه السلام در عرفات است به قلم حسین بن محمد شیرازی، یکی از علمای شیعه ساکن مکه در قرن ۱۱ق. (که ۹۰٪ کار به پایان رسیده و به زودی آماده‌ی چاپ می‌شود).
جلد هفتم؛ دیوان اشعار فقیه بلند پایه، سید محمد بن علی بن حیدر عاملی مکی است. نامبرده از علمای شیعه قرن ۱۲ق. و ساکن مکه بوده و ۲۱ کتاب تا کنون از وی شناسایی شده است (حدود ۹۰٪ کار آن نیز به پایان رسیده و به زودی آماده‌ی چاپ می‌شود).
جلد هشتم؛ مکاتباتی است بین دربار صفوی و علمای آن عصر، با شرفای مکه معظمه و رجال آن دیار که در حال تدوین است.
جلد نهم؛ القاضی مهتأ بن سنان الحسینی المدنی حیات و آثاره، زندگینامه و آثار مهتأ مدنی مجاز از علامه حلی و فخر المحققین که قاضی شیعه مدینه در قرن هشتم هجری است.
و این سلسله به یاری خداوند ادامه می‌یابد.